

Leer jongens om keuzes te maken

Vertrouwen op hun innerlijk anker, dat is het belangrijkste dat jongeren mee moeten krijgen. Maar jongens hebben er meer moeite mee.

Ada Wassink
onderwijsadviseur en opvoeder

Opvoeding en onderwijs zijn onderwerp van stevige discussie. Eén van de thema's is de kloof tussen jongeren/straatcultuur en mainstream/burgercultuur. Beiden hebben uitersten: de één ruikt naar coke met breezer, de ander naar boerenkool met eenheids-worst.

De meeste mensen functioneren prima in de burgercultuur. En echt niet iedereen ruikt naar boerenkool of spruitjes. Echter, niet iedereen weet zich te verhouden tot wat te doen gebruikelijk is (voor het gemak benoem ik cultuur even zo). Vooral jongeren experimenteren volop met de ruimte die er is tussen straat- en burgercultuur. En binnen deze grenzen speelt de vorming van een innerlijk anker een cruciale rol.

Opmerkelijk genoeg lijken het op dit moment veel jongens te zijn die moeite hebben met het opgroeien en ingroeien in onze burgercultuur. De ontwikkeling van jongens vraagt om een eigen aanpak (www.jongensinbalans.nl).

Het lijkt of ouders en andere volwassenen de ogen sluiten voor de specifieke behoeftes van jongens. Zij blijken lastiger te motiveren en agressiever dan meisjes. Ze zijn gevoeliger voor de invloed van geld en competitiever ingesteld. Jongens zijn anders sociaal dan meisjes.

Niet alleen jongens hebben moeite met opgroeien en ingroeien, laat ik daar niet aan voorbij gaan. Maar bij jongens duurt de ontwikkeling van 'moreel kapitaal' nu eenmaal net wat langer en vraagt daarom meer specifieke inzet en vaardigheden van de opvoeders.

De staat/school instelling kan natuurlijk repressief optreden, met disciplinaire maatregelen tegen jongeren. Maar dat ontwikkelt het innerlijk anker niet dat jongens nodig hebben. Met andere woorden: gedrag wordt niet bepaald door afge-

dwongen discipline, maar door de discipline waarmee mensen het leven van alledag vormgeven, vanuit de eigen keuze die ze maken.

Van jongens is bekend dat ze meer moeite hebben met reflectie. Ze hebben het langer en vaker nodig tegen hun grenzen aan te lopen, en tegelijk hebben ze de behoefte in hun grensovergangen op mensen te stuiten die hen terugsturen.

Voor opvoeders geldt: niet teveel

woorden gebruiken bij jongens. Niet een oordeel vellen over wat ze nu toch weer niet goed doen. Wel duidelijkheid geven over wat er van hen verwacht wordt én hoe ze dat gedrag kunnen oefenen en vormgeven. Geen mens is zo'n grote imitator als een jongen.

De basis voor het ontwikkelen van een functioneel geweten zijn eigen, authentieke keuzes leren maken. Niet zoals wij vinden dat het hoort. Jongeren moeten hun eigen leven kunnen dragen en vormgeven in relatie met anderen in de maatschappij zoals zij die zien. Dat is het belangrijkste mentale kapitaal wat de oudere en opvoedende generatie hen kan meegeven in hun opgroeien en ingroeien in de maatschappij.

ding van kinderen en jongeren. Daar is op zich niets mis mee. Mijn punt is dat we lijken te vergeten dat goed kunnen kiezen geduld en oefening vraagt.

Er is moed voor nodig om goed te kunnen kiezen. Er is moed voor nodig als opvoeder om keer op keer de grenzen te bewaken. Dan alleen leren jongeren kiezen. Kiezen is leven in vrijheid en dat is het lastigste wat er is.

De oefening van het kiezen brengt me op het tweede dragende punt van goede gewetensontwikkeling: sturen op autonomie. Ik geloof dat de liefde dragend is in de opvoeding en dat sturen op autonomie kiezende mensen maakt. In kleine stappen, alsof ze leren lopen en later leren fietsen moet jongeren geleerd worden te vertrouwen op zichzelf. En daarmee te vertrouwen op hun innerlijk anker. Durven staan achter de keuze die ze maken in het leven dat ze leven. Niet meer en niet minder. Autonomie betekent dat je verantwoordelijkheid durft te dragen voor wat je doet en wilt. In de praktijk van alledag. Dat je durft te kiezen voor jouw individuele belang en het maatschappelijk belang in de praktijk van alledag.

Blijft er toch nog een prangende vraag over: wat is een goed functionerend geweten? Wat draagt een goed functionerend geweten? Dit punt is niet vrijblijvend. De kerngedachte is dat vrijheid, de moed om te kiezen, aangeleerd gedrag is. Een innerlijk kompas wordt gedragen door een evenwichtig zelfbeeld en persoonafhankelijk oordeelsvermogen.

Laat kinderen/jongeren hun eigen, authentieke keuzes leren maken. Niet zoals wij vinden dat het hoort. Jongeren moeten hun eigen leven kunnen dragen en vormgeven in relatie met anderen in de maatschappij zoals zij die zien. Dat is het belangrijkste mentale kapitaal wat de oudere en opvoedende generatie hen kan meegeven in hun opgroeien en ingroeien in de maatschappij.

breedveld

Het Historisch Museum gaat aan ietsisme ten onder

Een volk dat niet weet waar het vandaan komt, heeft geen besef van de waarde der dingen en dus ook geen benul waar het op aan moet koersen. Een Nationaal Historisch Museum (NHM) zal daarom de 'geestelijke grondslag van de natie' moeten blootleggen en daarmee laten zien wat 'ons gemeenschappelijk kader' is. Zonder dit historisch besef zijn we wrakhout op de vloedgolf van de globalisering en zullen we onze 'identiteit', onze 'normen en waarden' verliezen in een onstuimige integratieproces.

Het zijn grote woorden. Nochtans kregen de fractievoorzitters Maxime Verhagen (CDA) en Jan Marijnissen (SP) er in mei 2006 de handen stevig mee op elkaar voor wat sindsdien een prestigeproject is geworden: de vestiging van een Nationaal Historisch Museum, tevens het ultieme antwoord op de vraag naar onze identiteit. Des te intrigerender dat er sindsdien van die ambitie weinig meer overgebleven lijkt te zijn dan een peperdure 'postmoderne hutspot' (Jan Marijnissen), die de Tweede Kamer er inmiddels toe noopt om in juni het hele debat dunnetjes over te doen.

Vanuit de Kamer gereedeneerd is dat misschien terecht. Zij voer op het kompas dat het NHM naast het Openluchtmuseum in Arnhem zou verrijzen, dat de historische canon van Frits Oostrom en de bijbehorende chronologie tot uitgangspunt zou worden genomen en voorts dat het ondergebracht zou worden in het gedroomde gebouw van architect Francine Houben. Van al die voornemens is geen spaan heel gebleven. Er zal een heel ander gebouw verrijzen in het centrum van Arnhem, de canon met zijn vijftig doorkijkjes zal 'onzichtbaar' aanwezig zijn en het ingrijpendste van alles, de chronologie, zal herleid worden tot een interactief spel aan de hand van vijf thema's: ik en wij, land en water, rijk en arm, oorlog en vrede, lichaam en geest.

Dit alles lijkt mijlenver af te staan bij wat de Kamer voor ogen stond. Daar hoort wel de vraag bij of het

realistisch was wat de Kamer wilde. Ik bedoel: is het doenlijk de 'geestelijke grondslag van de natie' bloot te leggen en zo op het spoor te komen van onze identiteit? Ik zou er niet graag mijn vingers aan willen branden. Dat lijkt me meer iets voor historici en die hebben het er al moeilijk genoeg mee.

Deze relativisering is echter nog geen rechtvaardiging om het roer in handen te geven van twee aanstormende directeuren die van het museum een 'icoon' willen maken, een 'merk' dat aansprekend in de markt moet worden gezet. Toch is dat wat er gebeurd is met de benoeming van Erik Schilp en Valentijn Bijvanck, tot voor kort directeuren van respectievelijk het Zuiderzeemuseum en het Zeeuws museum. De laatste herschiep het Zeeuws meisje in een in zwart kant gehulde pin-up, die nu als logo van het museum fungeert en de eerste heeft geen hoge pet op van geschiedenis. „Iemand die het over vroeger heeft, gaat gauw vervelen”, vindt hij. „Het verleden moet zich daarom bescheiden opstellen en vooral niet teveel praatjes hebben”.

Van mij mag het en misschien lukt het de heren met deze benadering een massa publiek en veel sponsors aan te boren. Blijft de vraag, of daarmee ook een Nationaal Historisch Museum verrijst dat die naam verdient.

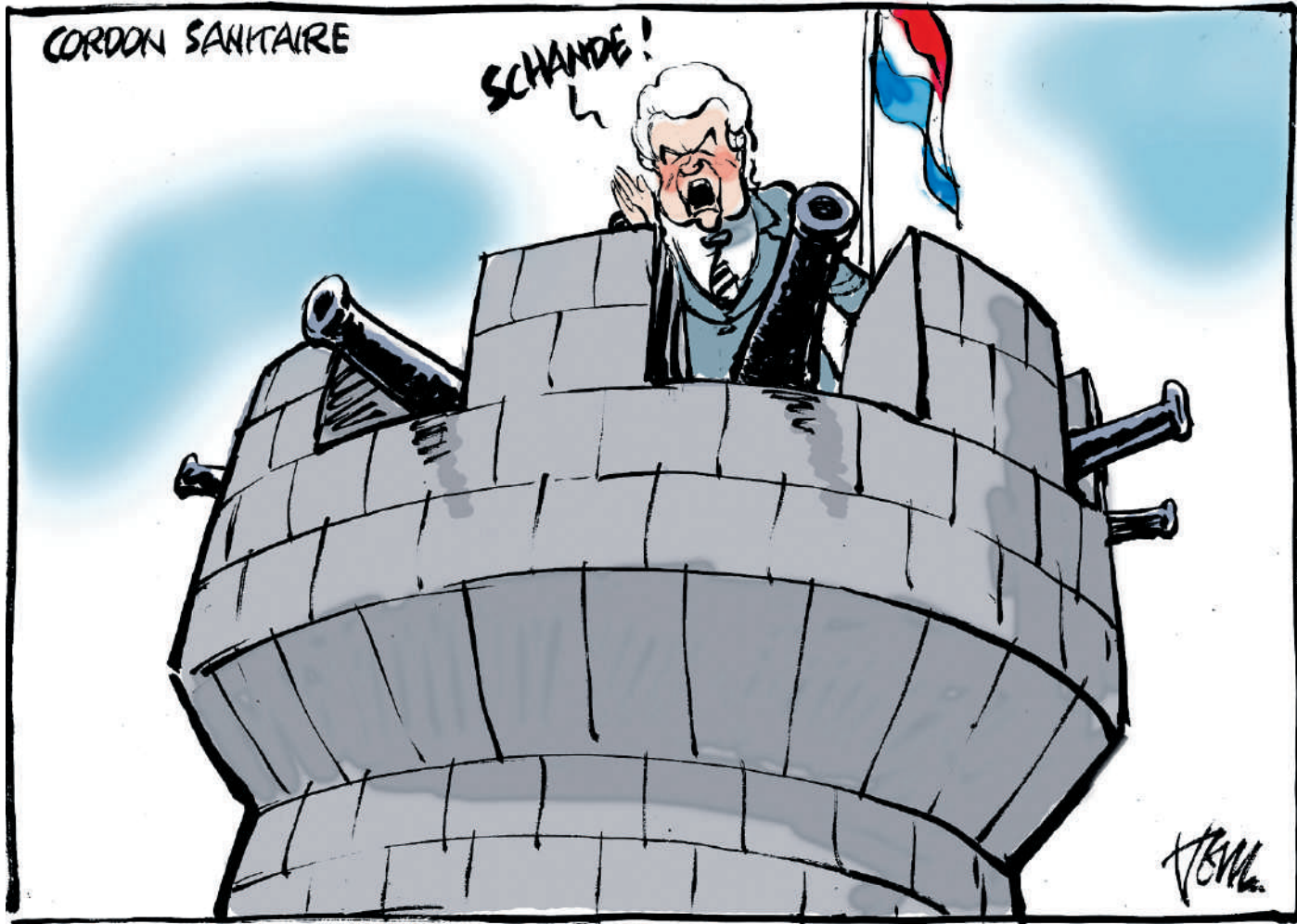
Daarmee kom ik als zelfvul uit bij minister Roland Plasterk en de column die hij op 22 maart 2002 in *de Volkskrant* schreef over het 'ietsisme'. Daarin hield hij de leegloep van het geloof tot de notie dat 'er iets is, omdat we helemaal niets ook zo kaal vinden'. Iets soortgelijks doet zich ook voor met onze geschiedenis: de politiek ziet er graag de geestelijke grondslag van onze natie in. Maar zodra het op de vormgeving aankomt, blijft er iets vaags over dat we maar al te graag uitbesteden aan een paar voortvarende postmodernisten, die er met de zegen van diezelfde Plasterk een vrolijke hutspot van mogen maken.

Willem Breedveld

Trouw woensdag 13 mei 2009

Trouw woensdag 13 mei 2009

tom

Zaak-Demjanjuk leidt tot duidelijkheid Sobibor

Een nieuwe rechtszaak tegen John Demjanjuk heeft weinig zin, zeggen critici. Toch is het belangrijk dat de nabestaanden gerechtigheid krijgen.

Johannes Houwink ten Cate
Genocide-studies Universiteit van Amsterdam, secretaris van een groep academici die Nederlandse nabestaanden van Sobibor juridisch begeleidt

Niet iedereen is het eens met de berechting van John Demjanjuk. In 'Buitenhof' voerde een zorgvuldig en integer formulerende Max Pam praktische bezwaren aan tegen het aanstaande proces in Duitsland tegen de man die gisteren door de Verenigde Staten is uitgeleverd. Demjanjuk is terecht moeten staan voor medeplichtigheid aan moord op 29.000 joden uit bezet Nederland in Sobibor in 1943; 27.000 van hen hadden de Nederlandse nationaliteit.

Volgens Max Pam is Demjanjuk te oud, was hij 'slechts' een gewone kampbewaarder en zal het proces emotioneel belastend zijn voor nabestaanden. Daar wil ik graag op antwoorden.

Het is waar dat Demjanjuk 89 jaar oud is. Je mag je afvragen of je dan nog mag vergen dat Demjanjuk terecht moet staan. Maar het is niet zeker dat Demjanjuk zijn veroordeling niet lang meer te leven heeft.

Hij is – in tegenstelling tot wat zijn familie en advocaat hebben beweerd – niet ernstig ziek. Hij is een oudere heer, die wat moeilijk loopt en heel ongewekt keuveld met de Amerikaanse ambtenaren, toen hij medio vorige maand korte tijd vast zat.

De vraag is niet hoe oud Demjanjuk is, maar of hij *compos mentis* (bij zijn verstand) is tijdens zijn proces. Medici zullen daarover oordelen. Als hij niet compos mentis blijkt, gaat het proces niet door.

Demjanjuk is al eens eerder be-

recht. Toen werd hij in hoger beroep vrijgesproken omdat hij ten onrechte was aangezien voor 'Iwan de verschrikkelijke', een beruchte bewaker uit het kamp Treblinka. Laat hier nog eens duidelijk worden geschreven dat Demjanjuk in Israël en ook hier nog vaak geheel ten onrechte wordt aangezien voor Iwan de Verschrikkelijke. Deze keer gaat het om Sobibor, niet om Treblinka.

Het huidige arrestatiebevel is fundamenteel anders dan de aanklacht van toen in Israël. De documentatie die duidelijk maakt dat Demjanjuk in Sobibor werkte, is overtuigend.

Het is waar dat Demjanjuk in Sobibor geen leidinggevende functie had. Maar dat betekent niet dat hij

Een kleine groep bracht in korte tijd 29.000 mensen om

niet berecht hoeft te worden. Zoals Jules Scheelvis in zijn monografie over Sobibor aantoonde, bedroeg het aantal Duitsers dat gemiddeld in Sobibor aanwezig was meestal tussen de 18 en de 22'. Voor hen werkten rond de 100 tot 140 *Trawniki*-mannen als Demjanjuk. *Trawniki*-mannen waren oud-soldaten uit het Rode Leger die als uitgehongerde krijgsgevangenen van de Wehrmacht door de Waffen-SS waren gerecruteerd en in het opleidingskamp *Trawniki* bij Lublin waren opgeleid. Zij vormden het voetvolk van de *Endlösung*.

Deze kleine groep daders en medeplichtigen heeft in zeven maanden in 1943 29.000 mensen omgebracht.

Van hen leeft, voor zover bekend, alleen Demjanjuk nog.

Hij was niet zo maar een kampbewaker. De *Trawniki* hadden een actief en een substantieel aandeel in het vernietigingsproces, want zij hadden tot taak de joden van de trein naar de gaskamers te drijven. Daarom staat nu centraal dat hij direct bij de massamoord betrokken was, ook al stond hij laag in de hiërarchie.

Nader bezien lijkt dus alleen het laatste argument van Pam steekhoudend. Hij wijst op de emoties van de familieleden van de slachtoffers, wanneer Demjanjuk de vermoorde onschuldig speelt, zeker als het proces een echec wordt. Anderzijds: zelfs bij vrijspraak kan de stateloze Demjanjuk niet naar Amerika terugkeren. Hij sterft dan in een Duits verzorgings- of verpleegtehuis.

Of hij veroordeeld wordt of niet, het strafproces leidt ertoe dat wordt vastgesteld of Demjanjuk in vernietigingskamp Sobibor is geweest, en wat zijn verantwoordelijkheid daar was. Het leidt ook tot meer aandacht voor de massamoord in Sobibor, terwijl velen – ook in Nederland – denken dat alle joden uit bezet Nederland in Auschwitz zijn vermoord.

Het proces (en meer in het algemeen het Duitse strafrecht) biedt tenslotte de mogelijkheid aan de directe nabestaanden om op te treden als medeaanvlager, met ongeveer dezelfde bevoegdheden als de officier van justitie.

Nu al hebben zich wereldwijd meer dan 12 directe nabestaanden gemeld. Zij willen geen wraak, maar gerechtigheid. Wanneer deze familieleden van de slachtoffers het proces wensen, en de positie van medeaanvlager nastreven, wie wil hun dan die mogelijkheid ontzeggen?

denktank

Nuance

Voor veel rooms-katholieken bestond (bestaat!?) de wereld slechts uit katholieken en protestanten. Zo verging het mij althans in mijn jeugd. Door ontmoetingen en gesprekken met de ander en ook door eens een goed boek te lezen, kun je erachter komen hoe grof dit onderscheid is. Het niet kennis nemen van nuances binnen gezindten berooft ons van de rijkdom van de veelkleurigheid en doet mensen onrecht.

Ik moest eraan denken door het artikel 'Veel botter kan de bijl niet worden' van Selma Bennani (*Podium*, zaterdag). Met een louter juridische benadering van de islam en moslims, zo schrijft zij, bereik je geen integratie. Toevallig of niet, maar enkele bladzijden daarvoor, in de bijdrage van Job Koelewijn over Spinoza, staat met grote letters de reden: 'Ongeschreven wetten zijn veel sterker'. En Spinoza kan het weten. Vanwege zijn destijds afwijkende geloofsofpvattingen werd hij uit de Amsterdamse synagoge geëgoed en er met de dood om bedreigd. Inmiddels is deze joodse immigrantenzone volgens de canon een Groot Nederlander en is zijn bijdrage aan wat Nederland tot Nederland maakt (dus) niet te onderschatten.

Bas Verberne Woerden

Ook een denktank insturen? denktank@trouw.nl

Redactie Podium Trouw, Postbus 859, 1000 AW Amsterdam
Tel: 020-5622751 E-mail: podium@trouw.nl

Podium is een vrijspraak voor discussie. Artikelen tellen max. 700 woorden, bijdragen voor de rubriek Brieven max. 200 woorden. De redactie behoudt zich het recht voor bijdragen te weigeren, te redigeren of in te korten. Bijdragen worden ook via internet, databank of anderszins verspreid. Eventuele auteursrechten blijven berusten bij de schrijver. Inzendingen svp voorzien van naam, adres en telefoonnummer, ook de e-mails.

Een sluiproute om de homoleraar te weigeren

Orthodoxe scholen zijn zeer creatief in het weren van homoseksuele leerkrachten.

Gea Zijlstra
voormalig lerares biologie, kerkelijk homo-activist en adviserend lid van de landelijke werkgroep politiek van het COC

Christelijke scholen mogen geen homo weigeren, maar ze mogen van een leerkracht wel verlangen dat die de grondslag onderschrijft. Sinds minister Plasterk daar een brief over rondstuurde aan alle schoolbesturen, speelt weer de vraag waar de grens ligt: wát mag een school in zo'n grondslag opnemen?

Vanouds staan er in zo'n stuk geloofswaarden, eventueel onder verwijzing naar kerkelijke belijdenisgeschriften. De leerkracht kan bijvoorbeeld gevraagd worden of hij of zij instemt met de leerregels over vergeving van zonden en verlossing door Jezus Christus, over de opstanding, het eeuwige leven, enzovoorts.

Maar een school die een homoseksuele leerkracht wil weigeren, kan het juridisch ook nog anders aanpakingskamp Sobibor is geweest, en wat zijn verantwoordelijkheid daar was. Het leidt ook tot meer aandacht voor de massamoord in Sobibor, terwijl velen – ook in Nederland – denken dat alle joden uit bezet Nederland in Auschwitz zijn vermoord.

Het proces (en meer in het algemeen het Duitse strafrecht) biedt tenslotte de mogelijkheid aan de directe nabestaanden om op te treden als medeaanvlager, met ongeveer dezelfde bevoegdheden als de officier van justitie.

Nu al hebben zich wereldwijd meer dan 12 directe nabestaanden gemeld. Zij willen geen wraak, maar gerechtigheid. Wanneer deze familieleden van de slachtoffers het proces wensen, en de positie van medeaanvlager nastreven, wie wil hun dan die mogelijkheid ontzeggen?

zich aan de wet te houden, al was het alleen maar omdat de overheid hen subsidieert. In elk geval horen ze niet te discrimineren, niet openlijk, en ook niet sluiks.

Hoe sluiks dit gebeurt, blijkt uit het interview met minister Plasterk over onderwijs in *Trouw* (8 mei). Daar-in komt aan de orde dat er pas twee keer een klacht van een homoseksuele leerkracht is beoordeeld door de Commissie Gelijke Behandeling (CGB), één in 1999 en een andere in 2007. Maar er is ook in 1996 al een zaak behandeld, bekend onder nummer 1996-39.

Het is enerzijds al een wat oudere zaak, anderzijds zijn er aanwijzingen dat dit nog steeds speelt. Het ging destijds om een sollicitant op een reformatoische school die een formulier kreeg voorgelegd met stellingnamen over buitenhuwelijkse samenlevingsvormen. Hij weigerde te tekenen en werd afgewezen. De commissie gelijke behandeling kon slechts concluderen dat 'de leefwijze van verzoeker in het sollicitatiegesprek niet aan de orde is geweest. Dat het om een homo ging, blijkt niet expliciet uit het oordeel van de CGB. Vermoedelijk zou de CGB anno 2009 erg met dit geval in de maag zitten.

Christelijke scholen mogen homo's niet weigeren om het 'enkelefeit' dat ze homo zijn of een homoseksuele relatie hebben. Die 'enkelefeit-constructie' werkt echter niet als een sluiproute bestaat. De onderwijsinspectie moet dit soort werpeligheid toevoegingen aan de grondslag van een bijzondere school signaleren. Dat er nog weinig klachten zijn laat zich verklaren. Er zijn homoseksuele leraren die zich verder goed thuisvoelen in het orthodox-christelijk onderwijs. Die hebben nu soms maar één keus: zich schikken, of een klacht indienen. Een onmogelijke keus als ze de baan graag willen.

brieven

postbus 859, 1000 AW Amsterdam, lezers@trouw.nl

Kilometerreter Eurlings

Gelukkig was de kop boven het artikel over de elektrische auto Think pakkend: 'Kilometerreter Eurlings' (*Trouw*, gisteren). Want om je zo een groen imago aan te meten is triest. Een elektrische auto is natuurlijk mooi. Maar wat vertelt Eurlings erbij? Dat hij helaas van Valkenburg naar Den Haag op en neer moet en dat deze auto daar dus niet geschikt voor is. Gewone ambtenaren krijgen een verhuisvergoeding om dichterbij hun werk te gaan wonen of te reizen met het ov. Maar gelukkig, zo stelt Eurlings, als je in de stad woont biedt deze auto wel een oplossing. Kennelijk komt het niet in hem op dat er in de stad nog veel betere voorzieningen voorhanden zijn, zonder oplaadtijd en met een onbeperkte actieradius: de fiets en het openbaar vervoer. Je mag hopen dat dit kabinet, dat duurzaamheid en milieu hoog in het vaandel heeft staan, deze minister erop aanspreekt.
R.A. Zakke Bunnik

Minister Eurlings komt niet thuis met de Think. FOTO WERRY CRONE, TROUW

Libelle Zomerweek

Laat maar zitten, die dure jury. We hebben 'm al, de foto van het jaar! Bram Petraeus geeft met zijn Libelle Zomerweek-plaat perfect weer hoe Nederland (en Europa) er voorstaat (*Trouw*, gisteren). Hilarisch en confronterend, deze foto. Klasse!
Andrea Stribos-Esmeyer Dirksland

Kwetsen

Dimitri Verhulst heeft de Libris Literatuur Prijs gewonnen. De jury heeft het over humor, taal en stijl, kracht en agressie, maar het is ook het meest controversiële boek. Waarom koos de jury het meest controversiële boek? Was het om te laten zien hoe ruimdenkend zij is,

want ook de titel is controversieel, om niet te zeggen provocerend. Het lijkt wel dat als je ruimdenkend en modern wilt zijn, je steeds platter en grover moet spreken, lezen, schrijven en je absoluut niets met christelijke religie te maken wilt hebben en daar ook geen rekening mee hoeft te houden.
K.G van Leeuwen Hengelo

Alternatieve zorg

Natuurlijk staat het iedereen vrij hulp te zoeken bij alternatieve genezers, in plaats van bij de reguliere gezondheidszorg. Maar dat geeft die alternatieve genezers wel een grote verantwoordelijkheid, even groot als die van reguliere medici. En waar de zaak-Millecam nu om draait is dat alternatieve medici, net als de reguliere, zich hebben te verantwoorden tegenover de rechter als er een fout lijkt te zijn gemaakt. Is dat zo gek? Als het geen kwakzalvers zijn kan daar toch niets op tegen zijn?
Nico Cuppen Haarlem

Respect

Ik erger me aan het gemak waarmee steeds meer mensen en media het woord 'junkie' gebruiken. Zie het woord 'junkie' in de kop boven een stuk over GGZ-instelling Drenthe te Beilen (*Trouw*, maandag). Junkie betekent zoveel als 'afval'. Ik ken geen andere groepering waarvoor met zoveel gemak een dergelijke denigrerende en stigmatiserende scheldnaam voor gebruikt wordt. 'What's in a name?' Ik denk een heleboel. Daar begint vaak de emancipatie. Het gaat hier meestal over mensen met een psychiatrische ziekte en een verslaving, al dan niet op straat levend. Waarom worden zij niet gewoon druggebruikers, psychiatrische patiënten of daklozen genoemd? Of desnoeds dakloze psychiatrische patiënten met een verslaving? Ja, het is een mond vol, maar dat kleine beetje respect zijn deze mensen waard.
Mirjam Röhlting geestelijk verzorger GGZ Arkin Amsterdam